

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'nin çocuk adalet sisteminde çocuk haklarını ihlal eden sistematik ve akut sorunlar yaşamaktadır. Depremi etkisi de göz önünde bulundurularak çocuk hakları ve çocuklar için adalet konusunda daha fazla çaba harcanması gerekmektedir. Çocuk hakları ve çocuk koruma yaklaşımı gereği bu ertelenemez ve acil çözülmesi gereken bir sorundur. Tüm çocukların hakları ile donatılmış, her türlü hak ihlalinin, ihmal ve istismarlardan korunmuş, güvende ve özgür bir şekilde gelişimlerini tamamlamaları devletin ve tüm yetişkinlerin sorumluluğudur. Bu konuda, barolar, alanda çalışma yürüten sivil toplum kuruluşları, kamu kurumları ve akademisyenlerin iş birliği ve koordinasyon içinde çalışmasının sağlanması ve adli sistemdeki çocuklar ve çocuk mahpusların sorunların araştırılması, hak ihlallerinin önüne geçilmesi ve çocuk hakları temelli bir adli sistemin inşası amacıyla Anayasa'nın 98. TBMM İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ederim. 10/08/2023

Gülüstan Kılıç Koçyiğit
Kars Milletvekili

GEREKÇE

TÜİK istatistiklerine göre, 2021 yılında güvenlik birimlerine yansıyan olayların 132,943'ü çocukların suça sürüklenmesi sonucu gerçekleşmiştir. Bu sayı, 2022'de 206,853'e yükselmiştir. Bu çocukların %37.8'i yaralama suçu, %25.2'si hırsızlık, %4.5'i uyuşturucu veya uyarıcı madde suçu, %4.2'si pasaport kanununa muhalefet, %4.1'i ise tehdit suçları ile ilişkilendirilmiştir.

Adalet Bakanlığı Adli İstatistiklere göre (2021), ceza mahkemelerine getirilen dosyalardaki çocuk suçlu sayısı 95,755'tir. Bu, önceki yıllardan gelen dosyalarla birleşerek toplamda 228,895 çocuğun yargılanmasının devam ettiği anlamına gelmektedir. Mahkûmiyet kararlarının %40.8'i hapis cezasına çevrilmiştir. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 3 Temmuz 2023 tarihli verilerine göre, 1013 çocuk hükümlü ve toplam 1,559 çocuk tutuklu bulunmaktadır. Tutuklu çocukların 1,496'sı oğlan ve 63'ü ise kız çocuklarıdır.

6 Şubat depremleri çocuk adalet sistemi de olumsuz etkilenmiştir. Depremin merkez üssü olan Elbistan ve Kahramanmaraş'ta, mahkemeler ve çocuk şube müdürlükleri işlevsiz hale gelmiş, suça sürüklenen çocukların işlemleri genel kolluk tarafından yürütülmüş ve yargılama faaliyetleri durmuştur. Ayrıca, çocuk mahpuslar farklı illere sevk edilmiş, isyanlar ve kötü muamele ihbarları ortaya çıkmıştır. Hapishanelerde çocukların yaşadığı olumsuz koşullar ve şiddet eylemleri de dikkat çekmektedir.

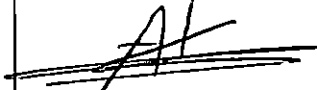
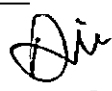
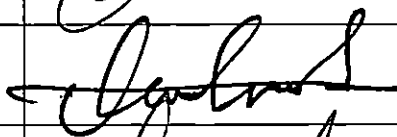
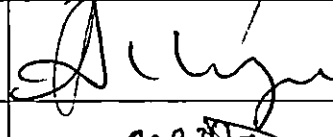
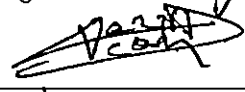
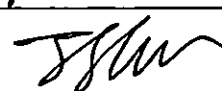
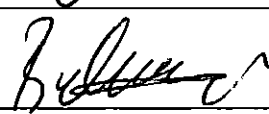
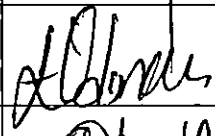
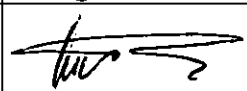
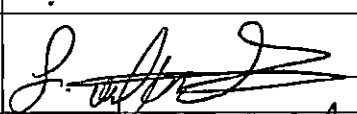
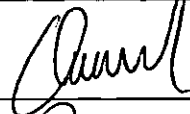
Depremin etkisiyle avukatlar hukuki destek sağlayamaz hale gelmiştir ve çocuk mahpusların hukuki temsilde zorluklar yaşanmıştır. Bunun yanı sıra, çocukların aileleriyle iletişim kurma ve görüşme konusunda da sorunlar yaşanmıştır.

Depremin etkisi çeşitli şekillerde hissedilmiştir. Savcılıklar dışındaki adli merciler çalışamaz hale gelmiş, çocuk şube müdürlükleri hasar görmüş ve çocuk mahkemeleri faaliyetlerini sürdürememiştir. Farklı illere sevk edilen tutuklu çocukların dosyalarında tutukluluk incelemesi ve duruşma gibi konularda belirsizlikler yaşanmıştır. CMK görevlendirmesi ile çocuklara atanan ve vekalet ilişkisiyle çocukları temsil eden müdafiler depremden etkilenmiş, bu da hukuki destek sağlama süreçlerini zorlaştırmıştır.

Yaşanan depremin ardından çocuk mahpuslar önemli hak ihlalleri ve özel ihtiyaçlarla karşı karşıya kalmıştır. Yas hakkı ihlali, işkence ve kötü muamele, maddi destekten yoksun kalma, iletişim kanallarından yoksun kalma, ziyaretçi yasağı, tutukluluk incelemelerinin yapılamaması, öğrenim hakkından yoksun kalma gibi sorunlar öne çıkmaktadır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, Türkiye'ye çocuk adalet sistemi konusunda iyileştirmeler yapılması ve uluslararası standartlara uyum sağlanması çağrısında bulunmuş ve Türkiye'nin çocuk adalet sistemini eleştirmiştir. 2 Haziran 2023 de yayımladıkları sonuç gözlemlerini ve depremin etkilerini içeren raporlarına göre, Türkiye'de çocuk adalet sistemiyle ilgili başlıca sorunlar, ceza sorumluluk yaşının düşük olması, çocukların yargılama öncesinde uzun sürelerle tutuklu kalması, hapis cezası alternatiflerinin yetersizliği, yargılama dışına çıkartma tedbirlerine yeterince başvurulmaması, çocuk koruma süreçlerinin güçlendirilmesi ihtiyacı, çocuklara yönelik hukuki yardıma ilişkin kalite sorunlarıdır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 37. maddesine göre, özgürlüğünden yoksun bırakıcı cezalar ve tedbirler en son çare olarak ve en kısa süreyle uygulanmalıdır. Çocukların saygınlığı ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Yine Sözleşme'nin 40. maddesine göre, Taraf Devletler çocukların insan haklarına saygı göstermelerini pekiştirecek nitelikte muamele görme hakkını kabul ederler. Çocukların saygınlığı ve insan haklarına duyarlılık gözetilmelidir.

1	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
2	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
3			
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	TULAY HATİMOĞULLARI ORUÇ	ADANA	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	YILMAZ HUN	İĞDIR	
15	ZEYNEP ODUNCU	BATMAN	
16	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
17	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	